

ТРАДИЦІЙНЕ ВЕСІЛЛЯ ПОВОРСКЛЯ СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ: НЕДІЛЯ (с. Ямне Великописарівського району Сумської області) *

Вікторія Гавриленко

УДК 392.5(477.52)“195”

У статті висвітлено перебіг весільного дійства в неділю у селі Ямне Великописарівського району Сумської області. У населеному пункті, що розташовується на території Сумського Поворскля, традиційний весільний обряд побував ще в середині ХХ ст. Опис недільного дня святкування весілля та транскрипцію піснених зразків здійснено за матеріалами фольклорно-етнографічних експедицій автора, проведених у 2012–2016 роках.

Ключові слова: «свайба», молоді, дружки, бояри, «молодячі» пісні, весільний наспів.

The article highlights the course of wedding celebration in the village of Yamne of Velyka Pysarivka District (Sumy Region). In this locality situated on the territory of the Sumy portion of the Vorskla River Lands, a traditional wedding ritual stayed still alive in the mid-XXth century. The description of celebrating a wedding on Sunday and the transcription of song examples are based on materials of a folklore and ethnography expedition carried out by the authoress in 2012–2016.

Keywords: wedding, newlyweds, bridesmaids, bride's men, wedding songs, wedding tune.

У попередній статті, присвяченій традиційному весіллю Сумського Поворскля на прикладі с. Ямне Великописарівського району, було розглянуто звичаєві особливості сватання, підготовки до святкування, проведення суботнього дня, а також подано характеристику обрядових пісень. Проте найбільш насиченим у весільному циклі днем була все-таки неділя. Адже саме в цей день відбувалося остаточне звичаєве «узякнення» нового статусу молодих. Тому метою цієї статті є висвітлення особливостей перебігу весільного дійства в неділю в с. Ямне (Сумщина) станом на середину ХХ ст.

Перебіг весільного дійства в неділю. Вранці дружко (весільний чин, парубок зі свити молодої) заводить наречену за стіл. «Дружко — це од молодої», — пояснюють інформанти. Він бере носову хустинку, за яку тримається молода, і заводить її на покуття. Описуючи заведення на посад, оповідачки вживали такі вирази, як «заводити за стіл» або ж «на покуття», слово «посад» трапляється лише в тексті відповідної пісні. Після молодої за стіл заходять дружки і сідають поряд з нею, співаючи:

$\text{♩} = 180$

Мо-ло-да-я Ган-ноч-ко, мо-ло-да-я Ган-ноч-ко,
чом ни ра-но на по-сад сі[ла]? Чом ни ра-но на по-сад - сі - ла?
Чом ни ра-но на по-сад сі - ла, чи ти го - ре - ко ти[ла]?

* Продовження. Початок див.: Народна творчість та етнологія, 2018, № 2, с. 98–109.

- Молодая Ганночко, (2)
Чом ни рано на посад сіла?
- Чом ни рано на посад сіла, (2)
Чи ти горе котила?
- Чи ти горе котила? (2)
Чи виноград садила?
- Я горенька та не котила, (2)
Винограду та не садила.
- Винограду та не садила. (2)
Котилося та моє серденько.
- Котилося та моє серденько, (2)
Котилися та дрібнії сльози.
- Котилися та дрібнії сльози (2)
По столу та по тарілочки.
- По столу та по тарілочки, (2)
По Ганноцці та по дівоньці.

Інший варіант тексту останніх куплетів подав В. Дубравін:

- Котилися дрібнії сльози (2)
Та по білому личеньку.
- Та по білому личеньку (2)
Та в шитю хустиноньку ¹ [1, с. 275].

Молодий приїжджав до двору нареченої кіньми або на машині. Разом з ним їхали два старости, старший боярин, свашка (заміжня сестра або «найнята»), світилка (дівчинка, яка ще не досягла шлюбного віку, племінниця молодого або його сестра). Для світилки робили великий букет з різних квітів: «І вона оце з ним ходила, поки й свайба не кончиться,

з молодими їзде». Слід зазначити, що назва «поїзд», поширена у весільній обрядовості на позначення почту молодого, у с. Ямне не використовувалася.

За давнім звичаєм перед воротами весільний гурт нареченого переймали та відбувався торг: «Це ж як приїде молодий, не пускають його в двір, викуп беруть із його хлопці другі». Перед дверима хати виставляли стіл, на порозі ставали родичі молодої — два старости і дружка, а з іншого боку столу — два старости молодого. Кожна сторона мала по дві хлібини. Старости починали торгуватися хлібом приблизно так: «Та в мене луччій! Диви — більша хлібина, треба доплатити до того!». Сторгувавшись, мінялися хлібом навхрест через стіл. Після цього старости молодого запитували: «Що ж молода дарує?».

За цими словами мати нареченої (або ж братова жінка, якщо брат був одружений) мусила обдарувати сватів. Подарунки, заготовлені молодого для свити молодого, подавали через стіл на палиці. Нареченому і старшому бояринові дарували невеликі хусточки («носочки»), які сестра одразу ж пов'язувала їм на руки, старостам — рушники, свашці — хустку. Отримавши подарунки, свати дякували, зазвичай так: «Спасіба сватові й свасі, і молодій княгині, що рано вставала й подарочки дбала».

Далі молодого заводили в хату, до молодої, а за ним заходила й решта весільного супроводу: «Ведуть же ж зятя, і світилка йде, і свашка йде». Коли наречений заходив у хату, наречена сиділа накрита, нагнувшись над столом. Молодий мусив викупити у старшої дружки право розкрити її та сісти поряд. Співали:

$\text{♩} = 220$

Ой зя - тю - хо - ро - ший, ой зя - тю хо - ро - ший,

кла-ди сот-ню гро-шей, сот-ню не по-ло-жиш, сест-ри ти не возь[меш]

З експедиційних студій. Огляди та рецензії

Ой зятю хороший,
 Ой зятю хороший,
 Клади сотню грошей,
 Сотню не положиш —
 Сестри ти не возьмеш.

$\text{♩} = 220$

Я на зя-тя тай не див - лю - ся. Я на зя-тя тай не ди - влю-ся,
 я 'д-зя - тя од - вер - ну - ся. До две - рей о - чи - ма,
 до зя - тя пле - чи[ма]. До две-рей о - чи-ма, до зя-тя пле- чи[ма].

Я на зятя та й не дивлюся,
 Я на зятя та й не дивлюся,
 Я 'д зятя одвернуся.
 До дверей очима, до зятя плечима. (2)

$\text{♩} = 210$

Не ди-вись зя-тю ко- со, не ди-вись, зя-тю, ко-со, в нас на пі-чі про-со,
 ди - ви - ся в-ки ше - ню - бе - ри гро - шей жме[ню].
 Кла - ди на та - ріл - ку за Ла - ноч - ку дів[ку].

Не дивись, зятю, косо,
 Не дивись, зятю, косо,
 В нас на пічі просо.
 Дивися в кишеню,
 Бери грошей жменю.
 Клади на тарілку
 За Ланочку дівку ².

Коли доходили згоди, дружка (старший дружка, боярин) заводив за стіл вже обох молодих, які трималися за носовик або за рушник. Сам дружка сідав коло молодого, а біля молодї сідала старша дружка. Коли молодий «зять» сидів за столом, дружки співали:

$\text{♩} = 160$

Не сі-дай, зя - тю, бо - ком. Не сі-дай, зя - тю, бо - ком,
це ж то-бі ни-на-ро-ком, це ж то-бі вік ві-ку-ва-ти, всю прав-ду ка-за[ти].

Не сідай, зятю, боком,
Не сідай, зятю, боком,
Це ж тобі нинароком,
Це ж тобі вік вікувати,
Всю правду казати.

Під час весільного застілля в домі молодої співали й журливих пісень, адже цього дня вона покидала батька й матір. Кілька ліричних недільних пісень зафіксовано В. Дубравіним. У них виражено жаль молодої через прощання з батьками і рідною домівкою.

Неспішно $\text{♩} = 80$

Чи не жаль же то - бі. дів-ко Те-тян - ко,
ста-ру нень-ку ки - да - ти, чи не жаль же то - бі.
дів - ко Те - тян - ко. ста - ру нень-ку ки - да(ти)?

Чи не жаль же тобі, дівко Тетяно,
Стару неньку кидати?

Та нікому буде світлоньки мести,
Ні водиці принести.

Та нікому буде в полі робити,
Ні по двору ходити.

Батенько старий, матінка стара,
А сестриця маленька ³ [1, с. 271].

З сумом $\text{♩} = 62$

Од ба - тень - ка та на од з - хо - ді,
ді, од ба-тень-ка та на од - хо - ді.

З експедиційних студій. Огляди та рецензії

Од батенька та на одході, (2)	Рости, рости та й розполонися, (2)
Посадила оріх у городі.	Живи, тату, та й не журися.
Посадила оріх у городі. (2)	Живи, тату, та й не журися, (2)
— Рости, рости, та й орішеньку.	Кохай собі другу таку.
Рости, рости, та й орішеньку, (2)	Кохай собі другу таку, (2)
Рости, рости та й розполонися.	Коли 'гдаєш мене молодую [1, с. 274–275].

Традиційно важливим обрядом, що підтверджував перехід молодої в новий статус, було розплітання коси. Цей звичай належить до ініціальних обрядів, коли зміна статусу людини супроводжувалася зміною зовнішності або одягу. Обрядова пісня, записана В. Дубравіним, свідчить про те, що косу молодій мав розплітати брат, а його дії супроводжувалися співом:

Жваво ♩ = 128

Ой брат сестрицю розплітав.
 Де ті розплітки подівав?
 Носив на базар, не продав,
 Меншій сестриці даром дав [1, с. 321–322].

На весіллі середини ХХ ст. розплітання коси молодої доручалося старшій дружці.

У с. Ямне зберігся обряд пришивання квітки, який був досить поширеним на слобожанських весіллях. Квітку пришивали під час святкового обіду. Коли вранці молода вбиралася, до її пишного головного убору прикріпляли дві однакові квітки — «вінки», виготовлені з червоних кісників (стрічок) спеціально до весілля. Кожна із цих квіток називалася «віночком». «І вони один віночок одрізали. І ото їй один оставляють, а другий одрізають і жениху пришивають до шапки», — розповіли безпосередні учасниці весільного дійства. Пришивати могла старша дружка, свашка, сестра або невістка молодої («свість», «свістя»). Шапку чи картуз із пришитою квіткою забирала сестра молодої, вимагаючи за неї викуп. Під час цього обряду співали:

Жваво ♩ = 120

Ой глянь, зя-тень-ку, на ме-не, кра-ща свіс-тонь-ка я в те-бе.
 На тій свіс-тонь-ці ков-па-чок, да-руй, зя-тень-ку, шос-та-чок.
 А як не да-си шос-тач-ка, не по-лу-чиш він-ка, ков-пач-ка,
 ні ру-тя-но-го ві-ноч-(ка).

Ой глянь, зяченьку, на мене,
 Краща свістонька я в тебе.
 На тій свістоньці ковпачок,
 Даруй, зяченьку, шостачок.
 А як не даси шостачка,
 Не получиш вінка, ковпачка,
 Ні рутяного віночка [1, с. 331].

Побутував також і дещо інший варіант тексту:

Ой глянь, зяченьку, на мене,
 Краща світлонька я в тебе.
 На тій світлоньці ковпачок,
 Даруй, зяченьку, шостачок.
 А як не даси шостачка,
 Не получиш ти колпачка,
 Ні рученого віночка.

Якщо ж молодий не давав грошей, «ця свістя, сестра, передає другій, передає й ще, як є сестра, передає другій. А він тоді ж дивиться, що треба викупати цю кепку, й гроші кладе».

З самого початку весільного обіду на столі був коровай, убраний барвінком і калиною. У невеличких «бутилочках-четвертушечках» у підсолодженій воді стояли житні пучечки з дванадцяти колосків, перев'язані навхрест червоною стрічкою («стьожечкою»). Перед молодими на столі ставили тарілку й клали дві ложки. Коли родичі сідали за стіл, починався «обід і даріння». Молода ходила з тарілкою, у яку гості кидали, «хто скільки може; хто гроші, хто простиню, там, чи матерії трошки». Кожному, хто «буде дарити», молода давала дві шишки і шматок короваю: «Кладу на тарілку і кожному роздаю». Свашка роздавала шишки, за які родичі також обдаровували молодих.

Традиційно важливою частиною весільного дійства було краєння короваю. Воно доручалося дружку:

З експедиційних студій. Огляди та рецензії

$\text{♩} = 180$

Друж-ко ко-ро-вай кра - є. Друж-ко ко-ро-вай кра-є, се-ме-ро ді-тей ма-є,
та всі з ко - ше - ля - ми, весь ко - ро - вай за - бра[ли].
Як - би нам да - ва - ли, то б ми ни ка - за[ли]

Дружко коровай крає, (2)
Семеро дітей має,
Та всі з кошелями,
Весь коровай забрали.
Якби нам давали,
То б ми ни казали.

До дружка співали і таку пісню:

$\text{♩} = 180$

Ой друж-ку наш, друж ку, ой, друж-ку наш, друж-ку, ви-ли-кий за-служ-ку,
той то - бі руш - ник да - но, що ла - ви сти - ра[но],
той то - бі руш - ник да - но, що ла - ви сти - ра[но].

Ой дружку наш, дружку, (2)
Ве"ликий заслужку,
Той тобі рушник дано, (2)
Шо лави стирано.

Варіант, поданий у збірнику фольклорних записів В. Дубравіна, має децю відмінні наспів і текст:

Рухливо $\text{♩} = 106$

Ой дру - жко наш, дру - жку. ой дру - жко наш, дру - жку.

4
ве - ли - кий за - слуш - ку. Той то - бі руш - ник да - но, що на - ми сті - ра - (но),
7
той то - бі руш - ник да - но, що на - ми сті - ра - (но).

Ой дружко наш, дружку, (2)

Великий заслушку.

Той тобі рушник дано, (2)

Що нами стірано

[1, с. 299].

Обов'язковим елементом традиційного весілля були так звані передирки між дружками і боярами:

$\text{♩} = 240$
Сві - ти - лоч - ка пиш - на, як у са - ду виш - ня, во - на та - ка гор - да,
як у сви - ні мор[да]. Во - на та - ка гор да, як у сви - ні мор[да]. (.)

Світилочка пишна,

Як у саду вишня,

Вона така горда,

Як у свині морда.

Вона така горда,

Як у свині морда.

А в нашого свата

З верби, з лози хата,

Сволоки з осики,

Дружечки <...> ⁴.

Старший боярин горбатий, (2)

До стіни прип'ятій,

Гвіздочком прибитий,

Щоб не був сердитий ⁵.

Такі веселі застільні пісні зафіксував у с. Ямне і В. Дубравін, який зарахував їх до категорії соромітницьких:

З експедиційних студій. Огляди та рецензії

Помірно, з рухом $\text{♩} = 82$

Хва - ли - ли - ся, що ба - га - ті - ї,
 хва - ли - ли - ся, що ба - га - ті - ї. а во - ни у - бо - гі - ї,
 ко - ні їх без - но - гі - ї. Са - ми піш - ки іш - ли, зя - тя в міш - ку нес - ли.
 сві - тил - ку в хо - ло - ші, щоб не з'ї - ли во - ші,
 сві - тил - ку в хо - ло - ші, щоб не з'ї - ли во - ші.

Хвалилися, що багаті, (2)
 А вони убогі,
 Коні їх безногі.
 Самі пішки ішли,
 Зятя в мішку несли,
 Світилку в холоші,
 Щоб не з'їли воші (2)
 [1, с. 302–303].

З рухом $\text{♩} = 100$

Од сто - ла тай до по - ро - га,
 од сто - ла тай до по - ро - га в топ - та - на до - ро - га.
 Бо - я - ри топ - та - ли, по - мо - ї хльоб - та - ли,
 Стар - ший не на - пив - ся, з го - ло - вой у - то - пив - ся.

Од стола та й до порога (2)
 Втоптана дорога.
 Бояри топтали,
 Помої хльобтали.
 Старший не напився,
 З головою утопився [1, с. 312–313].

Для свахи, яка не давала дружкам шишок, співали таку пісню:

$\text{♩} = 240$

Сваш-ка-не-лі-паш ка сваш-ка-не-лі-паш-ка, ши-шок-не-лі-пи-ла,
 дру-жок не да-ри-ла, од-ну-із-лі-пи-ла, та й ту са-ма ззі[ла].
 З зе - ле - но - го сі - на, та й ту са - ма ззі[ла] (•)

Свашка-неліпашка (2)
 Шишок не ліпила,
 Дружок не дарила.
 Одну ізліпила
 Та й ту сама ззіла.
 З зеленого сіна,
 Та й ту сама ззіла.

У записах В. Дубравіна зафіксований інший варіант, що має дещо відмінні наспів і текст:

Запально $\text{♩} = 122$

Сваш-ка-не-лі-паш - ка, сваш-ка-не-лі-паш-ка,
 ши-шок не лі-пи-ла, дру-жок не да-ри-ла. Од-ну-ю злі-пи-ла та й ту са-ма з'ї
 (ла). Як-би нам да-ва-ли, то ми б не спі-ва-ли.

Свашка-неліпашка, (2)
 Шишок не ліпила,
 Дружок не дарила.
 Одную зліпила
 Та й ту сама з'їла.
 Якби нам давали,
 То б ми не співали [1, с. 304].

«А їй тоді ж стидно робиться, свашці. А тоді ж почнуть потчувати, по чарці наливають кожній дружці на тарілочки, та свашка ж тоді (торба така, вишитий рушник, тамечки шишок півторби) витягає шишки і кладе на тарілку: шишку і чарка — кожній дружці, кожній дружці». Після обіду починалися танці і веселощі.

У середині ХХ ст. зберігався навіть звичай викрадати молоду, який набув характеру розваги, але корінням, як відомо, сягає глибини віків. «А тоді ж, як стануть уже, проспівують усе за столом, і свашка шишки оддасть дружкам, тоді вже дружки вилазять із-за стола, ідуть танцювати в двір, у пляс. Вже жєніх з нівестою [залишаються і не йдуть танцювати. — В. Г.]. А тоді ж, як десь зуміють та її вкрадуть, а тоді ж він викупає», — розповіли старші жительки села Ямне. На весілі танцювали «Польку», «Краков'як», «Карапет», «Сербіянку», «Гопак».

Перед від'їздом з рідного дому молода прощалася з подругами: «А тоді ж, як усе поробили, тоді дружки вилазять із-за стола, і з кожною дружкою вона прощається. Дружок дев'ять, і всі цілуються, прощаються з нею. Вона з дівчатами прощається, як яка й плаче». У зафіксованій В. Дубравінім пісні дружки прощаються і з молодою, і з молодим:

Сумно $\text{♩} = 64$

Про - щай, про - щай, та Те - тян - ко,
 се - стро на - ша, бо те - пе - ро ми не тво - ї - (ї), ти не на - ша

— Прощай, прощай, та Тетяню,
 Сестро наша,
 Бо теперо ми не твої,
 Ти не наша.

Бо теперо ми не твої,
 Ти не наша,
 Бо теперо ми од тебе
 Одходимо.

Що теперо ми од тебе
 Одходимо,

Молодому Іванкові
 Даруємо.

Молодому Іванкові
 Даруємо.

— Прощай, прощай, та Іванку,
 Ти братіку наш.

Прощай, прощай, та Іванку,
 Ти братіку наш,

Пускай, пускай та Тетяню
 Гуляти до нас [1, с. 250].

Після того як дружки попрощалися з подругою, їх «виганяли». «А дружкам, як собакам: бігають, бігають у суботу, ше й у неділю вигонять», — прокоментували цей момент оповідачки. При цьому співали відповідну пісню:

Музична партитура з трьох рядків. Перший рядок: темп *Rubato*, швидкість $\text{♩} = 240$, розмір 12/8, нотна лінія з підписом «Бра-ла ді-воч-ка льон, льон, бра-ла ді-воч-ка льон, льон,». Другий рядок: швидкість $\text{♩} = 180$, розмір 6/8, нотна лінія з підписом «ви-га-ня-ла дру-же-чок вон, вон. На-шо бу-ло бра-ти,». Третій рядок: розмір 8/8, нотна лінія з підписом «як нас ви-га-ня[ти], На-шо бу-ло бра-ти, як-нас-ви-га-ня[ти]?».

Брала дівочка льон, льон,
 Брала дівочка льон, льон,
 Виганяла дружечок вон, вон.
 Нашо було брати,
 Як нас виганяти,
 Нашо було брати,
 Як нас виганяти?

Після обіду починали готуватися до від'їзду молодої: виносили придане і складали в машину чи на віз. «Виносять сундук і придане, все кладуть на сундук: перину, подушки, тоді що є вдягало [одяг. — В. Г.] кладуть, рядна, одіяла, а люди стоять у дворі щитають, скільки придбала молода». Перед тим як наречені рушать з подвір'я, батьки мали їх благословити. Тримаючи покриті рушниками ікони, говорили: «Хай Бог благословить, і я благословляю на довгее літо». Виряджаючи молодих, батьки благословляли доньку, проказуючи тричі: «Благословляю тебе, доцю, до батька й матері, годи й живи», — після чого хрестили обох іконою. Наречені мали поцілувати ікону та батьків. Після цього молоде подружжя та їхні родичі сідали в машину. Іноді наречений і його супровід приїжджали конем — «лінейкою». У такому разі сідали «з одного боку молодий і молода, а з другого боку лінейки сидить старша дружка, боярин і світилка».

До приїзду молодят у нареченого вдома збиралася скликана рідня. Так само сідали за стіл і святкували подібно до того, як це відбувалося в домі молодої: «гуляють родичі, дарять». Напри-

кінці недільного весільного дня наречену вели «розбирати» до сусідів, тобто переодягати. «Як уже її привезли сюди, ведуть (старша дружка), ведуть її до сусідів. Тут не розбирали, де свайба, а ведуть до сусідів», — свідчать інформанти. Коли молоду вже «розібрали з цвітків», вона пов'язувала собі хустку, на яку з правого боку пришивали квітку («віночок» з кісників), відрізану від весільного вінка: «Тоді пришиють квітку, і вже вона в платку ходє, вже вона молодиця». Таким чином за допомогою одягу засвідчувався остаточний перехід дівчини у стан заміжніх жінок.

Заключним днем весільного гуляння був **понеділок**. Вранці цього дня невістка повинна була подати свекрам умитися. Про це старожили села розповідають так: «Оце в молодого я вже ночувала. Встаєш — свекор, свекруха тут. Тепер я встаю, наливаю миску води. І свекор умивається, й свекруха <...> Тоді умилися — я своїм рушником беру витираю їм лице». Вказані дії виконували на знак взаємної шани, вони означали, що батьки чоловіка приймають невістку в свою родину.

У понеділок збиралася «беседа». Молода дружина вдягала вже не святкове вбрання, а «своє надіває і платком зав'язується». На цьому застіл-

лі в домі молодого подружжя також відбувалося розподілення короваю. «Беседа» проходила з веселощами, супроводжувалася рядженням: «Наряжалися всяк, хто в яке: хто в молодяче, хто в молодого <...> і йшли по вулиці». Аби «вирядити свайбу», треба було, щоб хтось із родичів забрав гостей до себе додому: «Хтось должен вивести їх з-за стола і погукати до себе»; «Гукнули, посиділи — оце вже й свайба кончилась», — зазначають інформанти. На цьому весілля завершувалося. Як підкреслили респонденти старшого віку: «Беседою кончається свайба, у понеділок».

Таким чином, у середині ХХ ст. святкування весілля в с. Ямне відбувалося протягом трьох

днів: у суботу, неділю і понеділок. При цьому центральним днем була саме неділя, коли виконувалися ключові обряди, пов'язані з переходом з одного статусу в інший. Нині давня форма весільного дійства в с. Ямне вийшла з ужитку, утім, як і в багатьох інших сучасних селах. Слід зазначити, що навіть у середині ХХ ст. саме весільний обряд засвідчував одруження, що говорить про значну роль звичаєвого права. Зігравши «свайбу», молодята цілком законно, з погляду сільської громади, могли вести спільне подружнє життя. При цьому реєстрація шлюбу в офіційних установах подекуди здійснювалася вже після традиційного весілля, іноді навіть через кілька років.

Примітки

¹ Крім того, у цьому варіанті тексту співали «садилося моє серденько».

² У всіх піснях цього типу виявляється така особливість: основна частина співається жваво, ритмічно, а рубатний заспів виконується

дещо повільніше, роздольніше, як у ліричних піснях.

³ Кожен куплет повторюється двічі.

⁴ Виконувалася на попередній наспів.

⁵ Виконувалася на наспів «Дружко коровай крає».

Джерела та література

1. Обрядові пісні Слобожанщини (Сумський регіон) / фольклор. записи та упоряд. В. В. Дубравіна. Суми : Університетська книга, 2005. 446 с.

2. Энциклопедия Брокгауза и Ефрона. URL : <http://enc-dic.com/word/jA/Jamnaja-5650.html>.

3. Ямне. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

References

1. Universytetska knyha (2005) *Obriadovi pisni Slobozhanshchyny (Sumskyi rehion)* [Ritual Songs of Slobozhanshchyna (Sumshchyna Area)] (folkloric records of and compiled by V. Dubravin). Sumy: Universytetska knyha, 446 pp.

2. Entsyklopediya Brokgauza i Yefrona [The Brockhaus and Efron Encyclopedic Dictionary] (elec-

tronic resource). Available at: <http://enc-dic.com/word/jA/Jamnaja-5650.html>.

3. Yamne (electronic resource). Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

Список інформантів

1. Доценко Марія Андріївна, 1941 р. н. Записала В. Гавриленко 3 листопада 2012 р., 7 березня

2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

2. Єпанчинцева Ганна Костянтинівна, 1933 р. н. Записала В. Гавриленко 3 листопада 2012 р., 7 березня 2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

3. Кальченко Тетяна Гаврилівна, 1935 р. н. Записала В. Гавриленко 3 листопада 2012 р., 15 січня 2013 р., 13 січня 2015 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

4. Кальченко Уляна Василівна, 1932 р. н. Записала В. Гавриленко 15 січня 2013 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

5. Мироненко Федора Гнатівна, 1929 р. н. Записала В. Гавриленко 15 липня 2014 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

6. Яковенко Марія Сергіївна, 1937 р. н. Записала В. Гавриленко 15 липня 2014 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

7. Гавриленко Марія Кирилівна, 1945 р. н. Записала В. Гавриленко 13 січня 2015 р., 6 березня 2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

8. Кальченко Євгенія Антонівна, 1935 р. н. Записала В. Гавриленко 7 березня 2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

Summary

The article outlines the specificity of traditional wedding of the Sumy portion of the Vorskla River Lands in the mid-XXth century by the way of example of the village of Yamne. This article is a logical continuation of the previous one dealt with the preparation stage and wedding on Saturday. Therefore, the purpose of the article is highlighting special features of the course of wedding celebration in Sunday in the Yamne village. Since it is wedding rituals on Sunday that definitively proved the transition of a boy and a girl to their new status. The investigation is based on materials of auctorial folklore and ethnography expeditions carried out in 2012–2016 in the village of Yamne (Velyka Pysarivka District).

First of all, the authoress describes the ritual of leading a bride to a corner of honour (*posad*) in a bride's house. The participant of a wedding suite called *druzhko* (bridesman) leads a bride to the table's honour place (*pokut*) by holding her with a handkerchief. Just then, bridesmaids sit down beside her. An appropriate song for this ritual has been recorded.

The next important action of the wedding ceremony is groom's coming. A groom usually comes by horses [*liniyyka* (carriage)] or by car. Typical participants of groom's wedding suite were two *starosty* (matchmakers), a major *boiaryn* (bridesman), a *svashka* (female matchmaker), and a *svitylka* (a girl performing the ritual of holding a sword and a candle at wedding). The appellation *royizd* (a wedding procession) for designating the wedding suite accompanying a bridegroom was not used here in the village of Yamne, though spread on adjoining territories.

Sunday wedding action included the following key components:

– haggling of groom's matchmakers with bride's relatives or matchmakers. This action ended with bread exchange;

– giving presents by bride's mother to participants of groom's wedding suite (matchmakers, female matchmaker, major bridesman, and the very groom);

– holding to ransom the right of unveiling a bride and, if a groom's ransom was good, sitting down beside her. A major bridesmaid would chaffer;

– hair unplaiting (a major bridesmaid was charged with this action in the mid-XXth century, while earlier it was apparently carried out by bride's brother);

– sewing of a flower to groom's cap. The action could be performed by a major bridesmaid, a female matchmaker, or a bride's sister;

– cutting out of *korovay* (a sacred round loaf). A best man was entrusted with the action. While distributing portions of the sacred bread by a bride to guests, donations were made (everyone had to present a gift to newlywed);

Молоді
Андрій та Ніна Бескінські.
1960 р.

«Вінки» з кісників. 1961 р. *

Молоді
Микола та Марія Яковенки.
1958 р.

Усі світлини – с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

* «Вінки» з кісників пришивали до вінка молодої і до шапки молодого. Представлені зразки виготовлені для весілля Івана та Марії Гавриленків.

Молоді Іван та Марія Гавриленки. 1961 р.

Весілля Семена та Анастасії Шевцових. 1948 р.

– parting of a bride with her playmates before departure to her bridegroom. After such a farewell, bride expelled her bridesmaids from her house;

– blessing of newlyweds by their parents, and finally bride's departure to her groom's house.

Special songs accompanied almost all these actions.

Holiday dinner and donations at a groom's home occurred almost in the same way as at a bride's dwelling. The decisive bride's transition to the new status (being a wife) was proved by change of clothes. For this action, a major bridesmaid led a bride to a neighbour's house, where she changed the bride's clothes (*rozbyrala z tsvitkiv*): the bride's head was covered with a shawl, with a flower sewn on it. This action definitively attested the bride's new status of young married woman. As a sum of this eventful Sunday, on Monday there occurred *beseda* (conversation) – final celebrations of newlyweds' relatives. They were merry and looked like a carnival because participants dressed up as gypsies, police officers, brides and so on.

As a result of the investigation, we have a description of wedding ritual actions performed on Sunday in village of Yamne (Velyka Pysarivka District). The description gradually highlights the sequence of ritual actions and appropriate song examples in line with the order peculiar to traditional wedding of the Sumy portion of the Vorskla River Lands in the mid-XXth century.

Keywords: wedding, newlyweds, bridesmaids, bride's men, wedding songs, wedding tune.